

RECORDS ANECDÒTICS DE JOAN ARÚS

Joan Arús i jo no vam lligar mai gaire. Per què ho amargaria? Però mentre vaig viure a Sabadell el veia i parlàvem sovint, especialment de poesia. Ell era un buròcrata que havia de servir homes autoritaris i que tiraven per a personatge. Sempre vaig creure que no era aquest el seu lloc. Perquè Arús va ser un poeta nat, per vocació, i un autodidacte que es féu una àmplia cultura.

Però havia baixat de Castellar del Vallès i no es queixava de la seva sort. Amb tot fou un home força aïllat, que no s'adaptà mai del tot a cap dels diguem-ne focus de cultura que els anys vint funcionaven poc o molt a Sabadell. Potser el grup amb el qual se sentia més afí va ser el Centre Català, però amb reserves. Els del Centre administraven gelosament la catalanitat més pura. Eren en aquest aspecte força intransigents. Tampoc lligà massa amb l'Acadèmia de Belles Arts, de vella tradició, però aquells "acadèmics" sempre s'havien mostrat poc solubles amb els "intel·lectuals". Quan a la dita "Colla de Sabadell" -i el "Diari" que aviat va manejar- considerava Joan Arús com un cas a part, com un franc-tirador; hi havia la diferència d'edat i també l'actitud passiva del poeta davant les inquietuds diguem avantguardistes d'uns escriptors i poetes en potència, que ben aviat miraren cap a Barcelona com a fita desitjada. La colla era excèntrica i capritxosa, anava contracorrent i en una ciutat abassegadorament fabril i burgesa, volia donar una nota estrident d'insatisfacció i de protesta renovadora. Eren la nova generació.

Joan Arús tenia pocs amics, però molts coneguts. Parlava amb les persones més diverses, aturava la gent pel carrer, però no es comprometia amb ningú com si el modest càrrec que ocupava al Gremi de Fabricants limités o frenés la seva conducta. Era el temps en què Arús proclamava en vers que "tota la vida se m'en va en cançons". D'altra banda el seu humorisme era inofensiu i discret -en oposició a l'humorisme satíric i a vegades corrosiu de la "Colla. El poeta no es volia complicar la seva vida minsa i donava pas al seu bon humor amb un doll inexhaurible d'acudits, rodolins i jocs de paraules, alguns ben enginyosos, adreçats a qualsevol interlocutor que se li posés a tret. Amb la mateixa facilitat que cantava les gràcies de les "donzelles" del seu braç, en versos lleugers i graciosos, improvisava sobre la marxa epigrames verbals i els encabïa en qualsevol conversa. Ho feia amb una insistència que a vegades semblava intempestiva. Recordo que un

dia en què Josep Carner es trobava a Sabadell -potser en ocasió d'uns Jocs Florals-, el poeta barceloní, entrà en una reunió acompanyat de Joan Arús. I amb els ulls mig closos i un somriure murriesc saludà els contertulis amb aquestes paraules:

**Ara us encolomaré
(a) l'Arús i Colomer,**

com si amb aquest rodolí intentés rescabalar-se dels **calembours** que el seu col·lega de Sabadell li havia etzibat durant els pocs minuts que havien estat sols.

Fos com fos, jo mai no vaig renyir de debò amb ell. La prova és que vaig assistir al seu casament, que se celebrà al santuari de la Salut. Una altra prova: un cop instal·lada la "Colla" al "Casino dels Senyors", li vaig demanar que en fes donatiu d'un parell de llibres seus per tal de nodrir la biblioteca del nostre estatge social. Ho vaig fer d'acord amb els meus companys i amb la intenció de donar-li una sorpresa, tot esperant que s'ho prendria com una mostra del nostre humor "suprasensible" -segons frase del susdit mestre Carner, és a dir com una gràcia. El dia i l'hora convinguts el poeta va comparèixer amb els dos llibres sota el braç, correctament dedicats. Vam pujar a la biblioteca. El nostre silenci semblà despertar els recels del donant. I sense cap paraula -tot estava preparat- l'Obiols va clavar els llibres rebuts a la paret amb un clau d'enllatar que el travessava brutalment pel mig. Tot al voltant ja es veïen uns quants volums crucificats d'igual manera. La cara que hi posà el poeta era indescriptible. No va riure ni somriure però tampoc no ens increpà. Bellugà el cap a dreta i esquerra, com qui pensa: "Són un cas perdut!". Sempre en silenci, la colla acompanyà el visitant fins el carrer. I jo li vaig dir, si fa no fa: "Gràcies! El que hem fet amb els teus llibres és només una mesura de seguretat". I vaig afegir, amablement: "Per què no rius una mica?" i efectivament va dibuixar un simpàtic somriure.

Pel que fa a les picaberalles entre ell i nosaltres, més d'un cop reflectides a les pàgines del "Diari de Sabadell" i de "La Veu de Sabadell", eren tan absurdes i pocasoltes, que, mirades avui resulten insignificants i pròpies d'un poble com aleshores era Sabadell. Amb tot, les agreujà una mica Costa i Deu, de "La Veu", antic repòrter i l'autor d'uns **Pastorets** segons uns versos amb què l'immortlitzà el seu amic Josep Carner. Costa i Deu, sabadellenc, treballava a Barcelona, però intervenia activa-

ment en la vida cultural de Sabadell i llançà la "Biblioteca Sabadellenca" i l'home trobà la manera de descobrir una munió impensable d'escriptors sabadellencs. Ningú no sabia d'on se'ls treia. Doncs bé, aquell mestre de la gasetilla, mantenia a "La Veu" una secció de notícies referents a la nostra ciutat i, no sé per quines raons, es girà contra Joan Arús, i es dedicava a equivocar-li a gratient el nom sempre que sortia en una de les seves ressenyes.

Sobre la catalanitat del poeta desaparegut, cal dir que va ser radical, tret dels anys de la República i els primers de la Dictadura. Perquè Arús, era de bona fe, un home de mentalitat conservadora i per poc temps posà una certa esperança en la pau i la justícia que prometia el Dictador.

El que sí es produí al cap d'una quantitat d'anys fou el creixement econòmic, que va ser general a tot el món civilitzat, cosa que Arús no esperava pas. Però se'n beneficià ben lícitament. Fou quant els camps i les vinyes dels Fustarencs -sobrenom amb que els castellarencs coneixien la família Arús - en lloc de vendre's o comprar-se per quarteres passaren a vendre's o comprar-se per metres o pams quadrats. Aquest fet providencial permeté al nostre poeta d'alliberar-se de la seva llarga servitud i li assegurà una vellesa folgada, que tenia ben merecuda.

Altrament vull aprofitar aquesta ocasió per deixar constància d'un fet lamentable i palesament injust: gairebé en cap de les antologies poètiques generals aparegudes a Catalunya durant els darrers trenta anys, no figura ni el nom ni un sol poema de Joan Arús. És cert que ell no va fer cap esforç per incorporar-se a cap dels grups o escoles que han privat a Barcelona. També ho és que la seva poesia no evolucionà d'acord amb la renovació de la lírica catalana tot seguint el ritme de la nostra resistència cultural. Però això no justifica la seva eliminació en antologies que sovint abracen tot el nostre patrimoni poètic a partir de Ramon Llull. Joan Arús i d'altres poetes han de tenir un lloc en aquests reculls. Cal superar llurs falliments patriòtics o polítics durant un determinat període. El judici de l'antòleg ha d'atenir-se objectivament a la qualitat de l'obra. ¿Esborrariem d'una possible antologia de l'oratoria civil i religiosa, el nom i l'obra de Vicent Ferrer perquè ell fou un dels culpables de la tupinada de Casp? Més d'un cop he discutit aquest tema amb notables estudiosos de la nostra història literària i al capdavall tots m'han donat la raó. Espero que un dia no llunyà Joan Arús serà rehabilitat en aquest aspecte, en la mesura que li correspon.

La darrera vegada que vaig parlar amb Joan Arús va ser a Sabadell, fa cinc o sis anys, a la sortida d'uns funerals d'un parent meu, del qual ell era amic. A les escales de sant Feliu, uns quants vells companys em van saludar; Joan Arús es mantenia allunyat del grup. En veure'l li vaig fer un senyal amb el braç, i s'acostà. Jo estava dos graons més alt que ell, i, ja prop meu i mirant-me el cap, em digué amb un somriure més aviat trist: "Veig que a muntanya ja neva!". Al.ludia, és clar, a la meva estatura i als meus cabells i barba blancs. Em va semblar, i encara em sembla, una salutació divertida i gentilíssima...

Arran de la mort de la seva muller, Arús m'envià una estampa amb uns versos que acabava d'escriure en memòria de la seva fidel companya. Uns versos bellíssims, commovedors.

Joan Oliver
20 setembre 82

DESOLACIÓ

I EL RAPTE

En ma llar jo vivia com un vell patriarca
que el pes no conegués, feixuc, de la dissort:
l'esposa, els fills, els néts eren mon ric tresor.
Però avui, invisible als nostres ulls, la Parca

hi entrava com un lladre abans de fer-se dia
—cauta, perquè cap hoste son pas no despertés—
i, ràpida, s'enduaia, ai las!, per sempre més,
la que em fou dolça amor i fidel companyia.

Ara tot el que em resta no em pot aconhortar
del buit que al meu entorn deixa la seva absència;
ara serà record el que adés fou presència

i trist enyor allò que ja no tornarà.
Ara el plany del poeta m'escau de repetir:
També jo he vist anar-se'n la millor part de mi.

II ELS RECORDS

—Ara que és lluny de mi el teu cos, en l'espai,
quan els meus ulls no et veuen ni et sent la meva oïda,
ara, en els meus records, hi ets més a prop que mai
i àdhuc, a cops, ma veu distreta et crida.

Recordo bé les últimes paraules que em digueres,
però, també, efemèrides de dies molt llunyans;
et trobo en velles fotos bella i jove com eres
i en l'harmonia dels meus fèrvids cants.

I ta bondat per sobre de tot. Oh, trist de mi!
Fins ara no començo a veure i a capir
les teves grans virtuts d'esposa i mare.

Cert és l'antic adagi que diu: del bé tingut
no en sabem prou la vàlua fins que l'hem ben perdut.
Això el meu dol fa més punyent encara.

III L'ENYORAMENT

Sóc l'arbre que ha perdut la part més delicada,
abatuda, de sobte, per la fúria del vent,
i sento créixer en mi una planta ignorada:
l'amarga planta de l'enyorament.

Crec que en l'eterna pugna entre Oblit i Record
ma sort ja és decidida; la victòria, guanyada:
mos records enyorosos tindran igual durada
que el temps que em resti viure per plorar ma dissort.

Les coses que aquell dia deixà rera la porta
m'evocaran tothora la vida de la morta:
el seu món, el seu aire, el seu gust, el seu fer...

A voltes penso, oh, joia!, que un jorn, siga quan siga,
com qui de cop retroba una medalla antiga,
allà on m'espera la retrobaré.

